

COMENTARIILE LA *PIETRE DE POTICNIRE*

PETRE DAN-STRĂULEȘTI

Constanta care a călăuzit activitatea științifică a profesorului Alexandru Surdu, a fost logica, „artileria grea a filosofiei”, după plastica și sugestivă sa figură de stil. Logicii i-a consacrat, după propria-i mărturisire, cei mai mulți ani de acumulare, dar și de contribuții notabile la dezvoltarea acestui domeniu. Pledează în acest sens numeroasele volume tipărite în țară și în străinătate, volume care au ilustrat prestigiul gândirii sale originale, și, totodată, al meditației filosofice din România.

Fără să-și abandoneze profesia de bază, logica, de câțiva ani universul tematic al lucrărilor sale s-a îmbogățit cu un nou gen publicistic, cel eseistic-memorialistic (*Vocații filosofice românești*, 1995; *Confluente cultural-filosofice*, 2002; *Mărturiile anamnezei*, 2004; *Comentarii la rostirea filosofică*, 2009; *Izvoare de filosofie românească*, 2010; *A sufletului românesc cinstire*, 2011).

În legătură cu logica și filosofia în genere se remarcă, tot în ultimii ani, încercarea sa de sistematizare a propriilor contribuții într-un sistem logico-filosofic numit FILOSOFIA PENTADICĂ.

Din acest sistem, au apărut până în prezent volumele: *Filosofia pentadică I. Problema Transcendenței* (Editura Academiei Române, 2007 și într-o nouă ediție în Editura Herald, 2012), *Filosofia pentadică II. Teoria Subsistenței* (Editura Academiei Române, 2012) și *Filosofia pentadică III. Realitatea Nemijlocită* (Editura Academiei Române, 2014).

În ultima sa lucrare apărută la finele anului trecut sub un titlu alegoric, *Pietre de poticnire*, cel ce duce mai departe „rostirea filosofică românească” noiciană, l-am numit pe academicianul Alexandru Surdu, reunește o suită de studii consacrate unor teme perene ale filosofiei și istoriei culturii românești. Aceste teme, ca repere ale spiritualității românești, „au ca sprijin tradiții vechi, credințe și învățături lăsate-n urmă și ascunse bine în tainele cugetului nostru, de care nu se poticnește decât acela care le știe rostul și poate să le dea rostirea cuvenită”.

Partea centrală a prezentului volum este reprezentată de secțiunea ce reunește studii cu tematică filosofică. *Logică și religiologie* este titlul unui asemenea studiu în care autorul face o succintă incursiune în istoria raporturilor dintre cele două domenii, incursiune care are ca punct de pornire cele cinci demonstrații, cu argumente logice, ale existenței lui Dumnezeu (Thoma de Aquino).

„Ce se petrece însă în zilele noastre?”, în societatea românească, societate dominată de două principale tendințe, este întrebarea la care încearcă să răspundă

Alexandru Surdu. Una dintre aceste tendințe este reprezentată de renașterea, după decenii de dominație a regimurilor politice extremist totalitare, de dreapta sau de stânga, a conștiinței religioase, când mulțimi de oameni, tineri și bătrâni, de profesii variate, cu niveluri de școlarizare diferite, devin pe zi ce trece tot mai interesați de mesajul credințelor creștine, când edificiile de cult devin neîncăpătoare și, cealaltă, a criticii creștinismului. În opinia autorului sunt trei tipuri de logici prin intermediul cărora se poate investiga religia și anume: a intelectului, a rațiunii și a speculațiunii, logicii care în epoca actuală potențează creștinismul asigurându-i victoria „asupra ateismului științific”.

Se remarcă apoi studiile intitulate *Problema noutății în filosofie* și *Concepte deschise în istoria filosofiei*.

Conceptul de nou este propriul și disciplinelor exacte și celor umaniste. În filosofie lucrurile stau stau altfel decât în științele naturii care investighează anumite domenii ale existenței. Particularitatea constă în aceea că filosofia „preia” descoperirile disciplinelor exacte și le interpretează, le teoretizează.

În acest studiu, atenția academicianului Alexandru Surdu este îndreptată cu precădere spre surprinderea noutății în logică. Sistemul disciplinelor logice este astăzi *pentadic*, format din: *logica intelectului* (matematică, simbolică); *logica rațiunii*; *logica intelectului rațional*, *logica rațiunii speculative* și *logica speculațiunii (dialectico-speculativă)*. Cele cinci tipuri de logici, prin multiplele și variatele lor legături cu domenii de activitate extralogice, asigură progresul neconținut al logicii, care, prin definiție, este arta invenției (*ars inveniendi*). Dar, aceasta nu atrage după sine faptul că celelalte discipline cu amprentă filosofică precum ontologia, metodologia, gnoseologia, epistemologia, etica și estetica „nu vor progresa prin noi descoperiri și invenții care n-au legătură directă cu logica”.

Problematika conceptelor filosofice deschise este analizată în paginile studiului cu acest titlu, studiu-omagiu adus filosofului Constantin Noica, cel care a marcat emulația cultural-spirituală a țării în a doua parte a secolului al XX-lea. Concepte precum: „Devenirea întru ființă”, „Rostirea filosofică românească”, „Logica lui Hermes” ș.a., creații ale filosofului de la Păltiniș, sunt analizate și definite de către academicianul Alexandru Surdu ca fiind „priorități românești în istoria filosofiei”.

„Omului deplin al culturii noastre”, lui Eminescu, academicianul Alexandru Surdu îi dedică un studiu în care dezbate, în premieră hiperexactitatea și perfecțiunea caracteristice poetului. În plan comportamental, Eminescu avea o ținută vestimentară ordonată, fiind timid, reținut, tipic și sistematic. Hiperexactitatea poetului, se precizează în studiu, se manifesta printr-o stare permanentă de nemulțumire asupra formei poeziilor sale, de unde și dese reveniri materializate în numeroase variante. Fiind un temperament sangvino-melancolic, el nu s-a manifestat niciodată violent, „n-a dovedit intenții de promovare și n-a susținut cu patimă vreo teorie”, dominante sunt „tristețea și înclinația către pesimism”.

La capătul analizei academicianul Alexandru Surdu conchide că „idealul său care a rămas neîntinat este poezia, apropiată de perfecțiunea pe care și-o putea dori și imagina numai o personalitate hiperexactă”.

Un elogiu adus dreptei noastre credințe și martirilor ei nu putea lipsi din tematica acestui volum, în care autorul așează „câte o piatră de poticnire ... ca semn de-aducere aminte”, a trecerii noastre prin timp. *Constantin Brâncoveanu și Cetatea lui Dumnezeu* se intitulează studiul în care autorul își îndreaptă gândul cu smerenie și venerație către cel ce a fost în egală măsură domn viteaz și, totodată, sfânt al neamului românesc. În salba celor 19 lăcașuri ale credințe ortodoxe ctitorite de Brâncoveanu, mănăstirea „așezată pe unul dintre fâgărașele râului Sâmbăta” și numită după apa curgătoare din apropiere, Sâmbăta de Sus, „ne este nouă ardelenilor, spune autorul, cea mai dragă”. Distrusă de „civilizatorii” habsburgici către sfârșitul veacului al XIX-lea, ea a devenit, prin faptele, lăudate de toată suflarea românească, ale Mitropoliților Nicolae Bălan, care a restaurat-o și resfințit-o, și Antonie Plămădeală, „imaginea pământească a Cetății lui Dumnezeu”.

Prin *Pietre de poticnire*, un autentic regal filosofico-literar, academicianul Alexandru Surdu ne propune un moment de liniștită cugetare, de îmbogățire spirituală, dar și de înțelegere, a trecutului și viitorului nostru, în acest colț de lume binecuvântat cândva de către Bunul Dumnezeu.